

1 сентябрь –

Ўзбекистон Республикасининг
мустақиллик кўни

Инсон ва қонун

www.hudud24.uz

2022 йил 30 август
сешанба

№ 33 (1341)

www.hudud24.uz

insonvaqonun@adliya.uz

fb.com/hudud24official/

t.me/hudud24official/

ВАТАН ЮРАКЛАРДА ТУҒИЛАДИ

**ВАТАНИ БИЛАН ФАХРЛАНМАГАН ИНСОН
ВАТАНСИЗДИР**

5-бетда ўқинг ➤

Тараққиётнинг тамал тоши

1991 йил 31 август. Тарих ўзани миллий тақдиримизда туб бурилиш ясади. Ўша муазам кун халқимиз, мамлакатимиз ҳаётида энг улғу, энг азиз кун сифатида мангуға муҳрланиб қолди. 1 сентябрь – Ўзбекистон Республикаси давлат Мустақиллиги кўни сифатида белгиланди. Ўзбек халқи шу кунда асрий орзусига эришди. Миллатнинг ғурури, ор-номуси, шаъни тикланди. Тилимиз, миллий урф-одат, маънавий қадриятларимиз ўзимизга қайтди.

Аслини олганда, мустақиллик – эркин ва бахтли яшаш ҳуқуқи, шахсий, иқтисодий-

ижтимоий ҳамда сиёсий ҳуқуқ ва эркинликлар рўёби, ҳар бир инсоннинг қонуний манфаатлари инъикосидир. Истиқлол эл-юртимиз учун ўз тақдирининг ҳақиқий эгаси бўлиб, қадр-қимматини англаб, муносиб ҳаёт кечирish, юртимизда ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш имкониятини яратди. Айни пайтда у ҳар бир фуқаронинг иқтисодий, ижтимоий соҳаларда истеъдод ва қобилиятини тўла намоён этиши, ҳуқуқ ва эркинликларини рўёбга чиқаришининг мустаҳкам заминидир.

Давоми 2-бетда ➤

Адлия тизимида фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида

ЎЗИГА ХОС МАКТАБ ЯРАТИЛДИ

МУСТАҚИЛЛИККА эришганимизга 31 йил бўлди. Ўтган йиллар мобайнида мамлакатимизда эътибор берилмаган соҳа, тараққий этмаган тизим қолмади. Адлия тизимида ҳам одамларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, фуқароларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида ўзига хос мактаб яратилди.

Жумладан, фуқароларнинг мурожаатларини тезкорлик ва ҳолислик билан ҳал этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Айниқса, ҳудудий адлия бошқармалари негизда туман, шаҳар адлия бўлимларининг ташкил этилгани фуқароларнинг муаммолари масалаларини жойида ижобий ҳал этишга имкон яратди. Аҳолига давлат хизматларини кўрсатиш тизими янги босқичга кўтарилди. Дастлаб аҳолига 37 турдаги давлат хизматларини кўрсатган ДХМлар бугунги кунга келиб 200 га яқин хизмат турларини аҳолига таклиф этмоқда. Кўрсатилаётган хизматлардан фуқароларнинг эмин-эркин фойдаланишлари учун туман, шаҳар марказларида замонавий, ҳар жиҳатдан қулай, интонацион марказлар қуриб, фойдаланишга топширилди. Бугунги кунда вилоятимизда ана шундай шинам биноларда халққа давлат хизматлари кўрсатилмоқда. Шу билан бирга, марказдан узоқда жойлашган ҳудуд аҳолисининг ўзоғини яқин, мушқулини осон қилиш мақсадида давлат хизматлари марказининг филиаллари ҳам ташкил этилди.

Давоми 2-бетда ➤

➔ Давоми. Бошланиши 1-бетда

Адлия тизимида фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш
ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида

ЎЗИГА ХОС МАКТАБ ЯРАТИЛДИ

Шунингдек, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимлари тўлиқ рақамлаштирилиб, экстерриториал таъминот асосида аҳолига хизмат кўрсатилаётгани фуқаролар учун яна бир қулайликдир.

Туман, шаҳар адлия бўлимлари қоида ташкил этилган юридик хизмат кўрсатиш марказлари ташкилотларга кўрсатаётган хизмат эса, барча турдаги ҳужжатларнинг қонунийлигини таъминлашга хизмат қилмоқда.

Мамлакатимизда жисмоний ва юридик шахсларнинг муқожаатлари билан ишлаш тизими тубдан такомиллаштирилиб, фуқароларнинг бу борадаги ҳуқуқ ва манфаатлари тўла таъминланмоқда. Буни битта Янгикўрғон туман адлия бўлими мисолида таҳлил қиладиган бўлсак, келиб тушаётган муқожаатларнинг жойида кўриб чиқиши аҳолининг давлат органларига бўлган ишончини янада орттирмоқда. Жорий йилнинг ўтган 7 ойида аҳоли ва тадбиркорлик субъектларидан 248 та муқожаат келиб тушган бўлиб, буларнинг 34 тасига ҳуқуқий тушунтириш берилган, 202 та муқожаат қаноатлантирилган. Бўлим томонидан кўриб чиқилган муқожаатларни ўрганиш якуни бўйича турли идора ва ташкилотларга жами 12 та тақдирнома, 30 нафар айбдор шахсларни маъмурий жавобгарликка тортиш юзасидан ваколатли органларга тақдир қилиниб, фуқароларнинг бузилган ҳуқуқ ва манфаатлари қайта тикланишига эришилди. Қў-

ланган таъсир чоралари натижасида 30 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилган бўлса, 12 та маъмурий орган қарори бекор қилинган.

Давлатимиз раҳбарининг 2019 йил 3 майда қабул қилинган "Иқтидорли ёшларни аниқлаш ва юқори малакали кадрлар тайёрлашнинг узлуксиз тизimini ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорида таълим муассасаларида ўқитувчи бўлиб фаолият юритаётган халқаро олимпиадалар ғолиблари лавозим маошига ҳар ой 150 фоиз, асосий олимпиадалар республика босқичи ғолиблари лавозим маошига эса ҳар ой 100 фоизлик устама ҳақ тўланиши белгиланган. Янгикўрғон туман адлия бўлимига тумanning "Файрат" маҳалласида яшовчи фуқаро М. Мукаррамов муқожаат қилиб, 1993 йил она тили ва адабиёти фани бўйича ўтказилган умумтаълим фанлари Республика олимпиадасида қатнашиб, ғолибликни қўлга киритгани, лекин шу кунга қадар қарорда кўрсатилган устама пулини ололмаганлигини билдирган. Туман адлия бўлимининг ўрганишлари давомида муқожаат эгасига тўланмай келинаётган маблағни ундириб беришда амалий ёрдам кўрсатилди.

Шунингдек, Янгикўрғон туман халқ таълими бўлимига қарашли 9-сонли умумтаълим мактабига она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси А. Аҳмадиевнинг муқожаати ўрганилганда, фуқаро 2001 йили Республика фан

олимпиадасида она тили ва адабиёти фанидан 2-ўринни эгаллаб, ўша йили Халқ таълими вазирлигининг шу ҳақдаги гувоҳномасини олгани аниқланди. Бироқ унинг маошига қўшилиши керак бўлган юз фоизлик устама ҳақи тўланмаган. Амалдаги тартибга кўра, туман адлия бўлими томонидан туман халқ таълими бўлимига тақдирнома киритилиб, ўқитувчига устама пули ундириб берилди.

Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 21 декабрдаги "Тибиёт ҳодимлари меҳнатига ҳақ тўлашнинг такомиллаштирилган тизimini тасдиқлаш тўғрисида"ги қарорида "Ўзбекистон Республикаси давлат муассасалари тибиёт ва фармацевтика ҳодимлари меҳнатига ҳақ тўлаш тартиби ва шартлари тўғрисида"ги Низомнинг 25-бандида врачларга, ўрта ва кичик тибиёт ҳодимларига, шунингдек, соғлиқни сақлаш муассасалари фармацевтика ҳодимларига узлуксиз иш стажига қараб тариф ставкасининг белгиланган фоизлари миқдорига устамалар тўланиши белгиланган.

Бироқ, Янгикўрғон туман мактабгача таълим бўлимига қарашли мактабгача таълим ташкилоти ҳамшираларининг 37 нафарига ҳуқуқат қарорида белгиланган узлуксиз иш стажига қўшиб берилиши лозим бўлган 200 миллион сўмга яқин устама пули тўлаб берилмаганлиги аниқланган.

Туман адлия бўлими томонидан ҳамшираларнинг қонуний манфаатлари-

ни ҳимоя қилиш мақсадида фуқаролик ишлари бўйича Янгикўрғон туманлараро судига даъво аризалари киритилди. Суднинг ҳал қилув қарорига кўра, 37 нафар ҳодимга 200 миллион сўмга яқин устама пули тўлаб берилиши таъминланди.

Яна бир муҳим жиҳат, аввал қўлёзма шаклида тақдим этилган туғилганлик, никоҳ тузилганлиги ва бошқа турдаги гербли гувоҳномалар бугунга келиб электрон равишда тўлдирилиб, барча турдаги далолатнома ёзувлари "ФХДЁ Ягона электрон архиви" ахборот тизимига киритиб берилмоқда. Бу эса, йиллар ўтиб бирор бир ҳужжатга ҳаттиҳ сезган фуқароларнинг ортиқча вақт сарф этишининг олдини олади. Бундан ташқари, тўловлар биллинг инвойс орқали тўланиши сабабли узоқда жойлашган банк ёки кассага бориш учун вақт сарфланмайд. Фуқароларни қувонтирган яна бир янгилик – эндиликда қаразиди туғилганда бериладиган бир марталик суюнчи пули ота-оналарнинг банк пластик картасига ташлаб берилаётгани бўлди.

Хулоса қилиб айтганда, адлия идоралари томонидан фуқароларнинг қонуний манфаатларини таъминлашга қаратилган ижобий ишлар самарадорлиги ўз натижасини бермоқда.

Ҳайрулло СОБИРОВ,
Наманган вилоят адлия бошқармаси
бошлиғи

➔ Давоми. Бошланиши 1-бетда

ТАРАҚҚИЁТНИНГ ТАМАЛ ТОШИ

Аждодларимиз асрлар мобайнида озодлик учун курашди. Мустабид тузум даврида юрт озодлиги учун курашган юз мингдан ортиқ ватандошларимиз қатағонга учраган. Уларнинг қанчаси "халқ душмани" деган тўхмат билан шафқатсизларча отиб ташланган. Яна қанчаси сургун қилиниб, азоб-уқубатларга дучор қилинган...

Президентимиз таъкидлаганидек: "Катта салоҳиятга эга етакчилар, олимлар, адиллар, шифокорлар, ўқитувчилар қатағон қилинган. Улар халқимизнинг энг сара вакиллари

эди. Мустабид тузумга миллат кўзини очадиган, унга ўзлигини танитадиган зиёли инсонлар керак эмас эди. Уларнинг айби – буюк бўлгани".

Аждодларини, ўтмишини, тарихини унутмаган халқнинг эр-таси ёруғ бўлади. Шу маънода юртимизда 2001 йилдан буён 31 август – "Қатағон қурбонларини ёд этиш кўни" сифатида нишонлаб келинмоқда. Шу кунгача юзлаб маърифатпарвар боболаримиз номи, шаъни оқланди, қатағон қурбонлари мероси чуқур ўрганиляпти, улар хотирасини абадийлаштириш

учун кенг қўламли чора-тадбирлар амалга ошириляпти. Ёш авлодни мустақиллик ва адолат тантанаси учун курашган фидойи ота-боболаримиз хотирасига ҳурмат рўҳида тарбиялаш, уларнинг кўрсатган жасорати ва ибратли фаолиятини тарғиб этишга қаратилган маънавий-маърифий ишлар узвийликда олиб бориляпти.

Ўзбекистон – мустақил мамлакат сифатида, мана ўттиз бир йилдирки, машаққатли ва шарафли йўлни босиб ўтмоқда. Истиқлол йиллари ва йўлларига назар ташласак, Президентимиз ва ҳукуватимиз томонидан олиб борилаётган оқилона давлат сиёсати, эзгу мақсадли халқимизнинг бирдамлиги, меҳнатсеварлиги, мардлиги ва матонатига гувоҳ бўламиз.

Айниқса, сўнгги йилларда амалга оширилаётган ислохотлар ва қўлга киритилган муваффақиятлар, республикамизнинг барча ҳудудларидаги мислсиз ўзгаришлар, ҳар бир соҳага қаратилаётган эътибор боис ҳаётимиз тобора фаровонлашиб, бунёдкорлик ишлари жадал суръатларда давом этмоқда.

Энг муҳими, Янги Ўзбекистонда – инсон қадр ва манфаатлари ҳамма нарсадан юксак даражага кўтарилди. Бу эзгу тамойил бор мазмун-моҳияти билан юртдошларимиз ҳаётида, тақдирини туб бурилишлар ясаб, уларни ҳаётдан рози яшашига замин яратмоқда.

Мустақиллик йилларида қўҳна тарихимиз, бой меросимиз, миллий давлатчилигимиз,

муқаддас динимиз, урф-одат ва аъналаримиз қайта тикланди, сайқал топди. Бугунги кунда меҳр-оқибат, бағрикенглик, ҳамжиҳатлик каби олийжаноб фазилатлар, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат, Ватан тақдир ва келажагига дахлдорлик туйғуси юрагимизнинг туб-тубидан ўрин олди.

Мустақиллик берган энг катта ютуқ, имконият нималардан иборат деганда, биз ҳеч иккинчи истиклол инсонларга бугунги ва эртанги кунга нисбатан ишончини берди, деб айта оламиз. Ишонч ва хотиржамлик бор юрда эркин меҳнат ва ташаббуслар қанот ёзишини эса ҳаётнинг ўзи исботлаб турибди.

Мамлакатимизда сўнгги йиллар улкан ютуқлар даври бўлди. Бу йилларда бошқа соҳалар қаторида олий таълим тизимига ҳам эътибор низоҳатда кучайди. Юртимиз ёшларининг замонавий билимларни эгаллаши, соғлом ва юксак маънавиятли бўлиб вояга етиши учун барча зарур шарт-шароитлар яратиб берилмоқда. Айниқса, республикадаги бир қатор олий таълим муассасаларига академик ва молиявий мустақиллик берилиши олий илм даргоҳлари учун кенг имкониятлар яратибгина қолмай, бир-биридан ажойиб ташаббуслар, ғоялар туғилишига, жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари олий таълим даргоҳлари билан ҳамкорлигининг йўлга қўйилишига, таълим сифати йўлида изланиш, имкон топиш учун замин яратмоқда. Молиявий мустақиллик ўз номи

билан мустақил фаолият демакдир. Бунда таълим сифати бош мақсад ҳисобланади.

Мамлакатимизда мустақиллик йилларида олиб борилган кенг қўламли ислохотлар натижасида миллий давлатчилигимиз пойдевори мустаҳкамланиб, давлатимиз суверенитети, чегараларимиз дахлсизлиги таъминланди. Жамиятимизда тинчлик ва осойишталик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик муҳитини кучайтириш, қонун ўстуворлиги, ишонч ҳуқуқ ва эркинликлар ҳамда манфаатларини рўёбга чиқариш бўйича улкан ишлар амалга оширилди.

Асосий Қонунимиз халқ фикри ва хоҳиш-истаги инobatга олинган ҳолда тобора такомиллаштирилмоқда. "Жамият – ислохотлар ташаббускори" деган ғоя асосидаги конституциявий ислохотлар натижасида Бош Қомусимизда инсон шаъни, қадр-қиммати, ҳуқуқлари энг муҳим аҳамият касб этмоқда.

Мана шундай кизгин сиёсий жараёнлар палласида мақсадларимиз муштараклигидан, халқимиз бирдамлигидан факат қувониш мумкин. Қалбимизда шукроналик, Ватанга муҳаббат туйғуларини барқарор эканлиги, барча пок ниятларимиз ижобат бўлаётгани, Ватанимиз, хонадонларимизда тинчлик-осойишталик, файзу барака борлиги эса улкан бахт, албатта.

Собитхон ТУРҒУНОВ,
Наманган давлат
университети ректори

Бугун-чи? Бугун уларнинг елкасига шамол теғди. Энди улар тадбиркорлик қилиш учун ёки тадбиркорлигини ривожлантириш учун бировларга сарғайиб ўтирмайди. Энди уларни Президент қўллапти, ҳимоя қилапти, йўл-йўриқ кўрсатапти, юзма-юз мулоқот қилапти.

Шундай, Президентнинг тадбиркорлар билан очик мулоқотни йўлга қўйиши уларнинг тобора сўниб бораётган орзу-умидларига ишонч уйғотди, ғайрат ва шижоатини жунбушга келтирди. Ўз бизнесини йўлга қўйиш учун бор билим ва салоҳиятини ишга сола бошлади. Фаолиятини кенгайтирапти, иш ўрни яратаяпти.

22 август куни Президентимизнинг Халқаро конгресс марказида тадбиркорлар билан навбатдаги очик мулоқоти бўлиб ўтди. Юртимиздаги кўзга кўринган тадбиркору ишбилармонларнинг барчаси Президент билан мулоқот қилишга жам бўлган. Давлатимиз раҳбари тадбир аввалида юртимиз ишби-

лармонларини Тадбиркорлар куни байрами билан табриклаб, улар мамлакатимиз иқтисодий қудратини оширишда асосий куч эканини таъкидлади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 20 августдаги фармонида мувофиқ, тадбиркорлар куни муносабати билан мамлакатимиз тараққиётига муносиб ҳисса қўшиб келаётган 29 нафар фидоий ва илғор тадбиркор орден ва медаллар билан мукофотланган эди. Тадбирда ана шу юксак мукофотлар ўз эгаларига топширилди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 19 августдаги қарори билан "Фаол тадбиркор" кўрак нишони ҳам таъсис этилган эди. Мазкур мукофотга сазовор бўлган 100 нафар тадбиркорга ҳам жойларда ушбу янги кўрак нишонлари топширилди.

Бу ҳали ҳаммаси эмас, давлатимиз раҳбари кўп иш ўринлари яратган, ўз соҳасида инновация ва

ислохотлар қилган, эл-юрт орасида обрў қозongan бизнес вакиллари меҳнатини эътироф этиш учун "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тадбиркор" фахрий унвонини таъсис этиш таклифини ҳам билдирди.

Тадбир иштирокчиларидаги ҳаяжон, бугунидан шўкроналик, эртанги кунга ишонч мазкур тадбирни оммавий ахборот воситалари орқали кузатиб турган юртдошларимизни ҳам тўлқинлантириб юборди.

Тўғрида, кечагина тадбиркорлик қиламан деб минг тўсиққа боши урилиб турган ишбилармон бугун Президент қаршисида. Ютуғиниям, режасиниям, муаммосиниям очик айтаяпти. Юрт раҳбари унга далда бераяпти, ишонч билдираяпти, муаммоси бўлса, унга ечим қидираяпти. Президент айтаяпти: "Мен сизларни фаровон ҳаётимиз бунёдкорлари, деб биламан ва бу йўлда сизлар билан доим бирга-ман". Тадбиркорга бундан ортик қўллов борми?

Президентнинг навбатдаги тадбиркорлар билан очик мулоқоти арафасида ҳам "call-марказ" ташкил этилди ва тадбиркорлардан 12 мингдан ортик мурожаат келиб тушди. Уларда шахсий ёки маҳаллий муаммолар билан бирга тизимли масалалар ҳам кўтарилган. Улар бўйича энг мақбул йўللари топиш учун тахлилий иш олиб борилиши қайд этилди.

Хуллас, Президентнинг тадбиркорлар билан галдаги очик мулоқотида ҳам юртимизда фаолият юритаётган тадбиркорлар учун қатор қулайликлар, имтиёзлар, имкониятлар яратилди. Бунини, албатта, халқимиз кўрди, эшитди, ўқиди. Шундан сўнг кўпчилик юртдошларимиз шу кеча-ю кундузда тадбиркорлиқни бошлаб юборгани ҳам аниқ ҳақиқат.

Энди тадбиркорлар нафақат ишлайди. Энди улар эришаётган ютуқлари билан ўртоқлашади. Эндигина тадбиркорлик фаолиятини бошлаётганларга ўрнатилган бўлади.

ТАДБИРКОР КЕЧА КИМ ЭДИ?

Дарҳақиқат, кечаги тадбиркор ким эди? Турли идораларнинг эшиги олдида сарғайган, ишни йўлга қўяман деб ойнаб, йиллаб ҳужжат тахлаган, кредит олиш учун банкда мулзам бўлиб ўтирган, ҳокимларнинг соясига салом бериб, солиқчининг кўзидан пана бўлиб юрганлар кечаги тадбиркорлар эди.

Зилола САЛОМОВА,

Навоий шаҳридаги "Favorit lyuks servis" масъулияти чекланган жамияти раҳбари.

ТАДБИРКОРЛИК – ТАҚДИРИМ

– Яқинларимнинг аксарияти тадбиркорликдан ҳалол ризқ-насиба ва обрў-эътибор тоғгани учун мен ҳам шу йўлдан бордим. Азалдан орзум хотин-қизларимизга озгина бўлса-да қулайлик яратиш, уларнинг дастурхонига файзу барака киришти, оғирини енгил қилиш эди.

Салкам йигирма йилдан буён тадбиркорлик билан шўғулланаман. Дастлаб кичик бинони ижарага олиб, уч нафар ишчи билан турли хил ширинлик-пишириклар тайёрлаб, эл дастурхонига етказа бошладик. Кейинчалик эса қилган даромадларимиз ҳисобидан жойимиз кенгайди, ишчиларимиз сони ҳам ортди. 4 хилда ишлаб чиқарилаётган қандолатчилик маҳсулотларимиз сони ҳозир 200 турдан ошди.

Бу, албатта, ўз-ўзидан бўлгани йўқ. Топишлар ва йўқотишлар, ютуқлар ва рақобатлар ҳам бизни четлаб ўтмади. Аммо юртимиздаги тадбиркорлиқнинг нуфузини ҳамда ҳусусий секторнинг иқтисодийти-миздаги улушини янада ошириш борасидаги устувор вазифалар ҳаётда

ўз аксини топди. Албатта, бугунги кунда истеъмол бозорида ўз ўрнимизни топдик.

Бугун тадбиркорлик иқтисодиётнинг асосий негизига айланди. 20 август мамлакатимиз тарихида тадбиркорларга аталган кун сифатида қолди. Яъни, энди ҳар йили ушбу кунда юртимизда тадбиркорлар куни кенг нишонланади. 22 август куни худди ана шу кун муносабати билан 100 нафар тадбиркорнинг меҳнатлари эътироф этилиб, "Фаол тадбиркор" кўрак нишони билан тақдирланди. Ана шу тақдирланганлар қаторидан жой олишим, тақдирланган 6 нафар навоийлик тадбиркорнинг биттаси эканимнинг ўзи мен учун катта шараф ва қўтилмаган бахтирдир.

Фаолиятимиз йилдан-йилга ривожланмоқда. 2020–2022 йилларда жами 18,990 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди ва шунга яраша даромад олдик. Олинган даромадлар ҳисобига Россия Федерациясидан "ТекоМакиз" 17 хил турдаги макрон ишлаб чиқарадиган (автомат)

асбоб-ускуналари келтирилди. Натижада корхона томонидан аҳолига сифатли ва арзон макрон маҳсулотларини етказиб бериш йўлга қўйилди. Келажақда сифатли маҳсулотлар турини бундан-да кўпайтириб, қўшни давлатларга экспорт қилиш режамиз бор.

Бундан ташқари, корхонамиз Германиядаги "Wachtel" компаниясининг нон ва нон маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи 2 та ускуна билан иш бошлаган бўлса, кейинги йилларда Хитой давлатининг "Lijia" компаниясининг қандолат маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи ускуна, нон маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи "YCD-3-9D1" русумли 12 донга 3 қаватли электр печи, "NFQ-380" русумли хамир ёйиш аппарати, 6 та хамир қориш аппарати, 12 та крем тайёрлаш аппарати олиб келиб ўрнатилди. Банк кредити ҳисобига олинган мазкур технологиялар янги иш ўринларининг яратилишига ва маҳсулот сифатининг ошишига хизмат қилмоқда.

Келгусида ресторан ва меҳмонхона бизнеси йўналишини ҳам ташкил

этиш ва хотин-қизлар учун 150 га яқин янги иш ўринлари яратишни режалаштирганмиз. Навоий кончилиги ҳамда Кармана озик-овқат саноати ва меҳмонхона хўжалиги касб-ҳунар коллежларининг "Ресторан ва меҳмонхона бизнеси" йўналиши билан ҳамкорлик йўлга қўйилган.

Тадбиркорлик – менинг тақдирим. Соҳадаги хизматларимнинг роҳатини кўриб юрибман. Элимизнинг дуо-си ва эътибори туфайли корхонамиз 2016 йилда Навоий шаҳрида "Энг намунали қандолатчилик корхонаси" деб топилган эди. Халқимизга ҳалол хизмат қилиш асосий мақсадимиз ва шiorимиз бўлиб қолади.

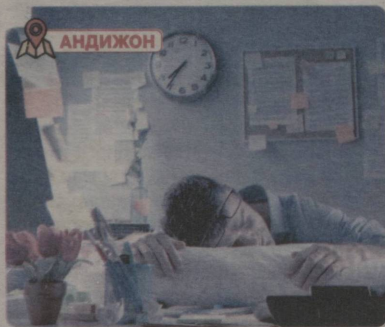
ХУЛОСА

Ҳа, кечагина фарзандининг тадбиркорлик қилиш ниятига рўйхуш бермаган ота бугун унга оқ йўл тиламоқда. Чунки отанинг энди кўнгли тўқ. Тадбиркорга кенг йўл очилди, унинг ҳуқуқлари ҳимоя қилинмоқда. Хулоса ўрнида айтар сўзимиз шу: тадбиркорлик вақти келди, тадбиркор замони келди! Мақсадни улуғ, маррани баланд қилинг, фаровон иқтисодиётнинг таянч нуқталари!

Ёрбек ИСКАНДАРОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ДАМ ОЛИШ КУНЛАРИ ҲАМ ИШГА ЖАЛБ ҚИЛИНГАН ХОДИМЛАРГА КОМПЕНСАЦИЯ ПУЛИ ТЎЛАБ БЕРИЛДИ

АСАКА туман адлия бўлими томонидан туман ҳайвонлар касалликлари ташхиси ва озиқ-овқат маҳсулотлари хавфсизлиги давлат маркази ходимларининг мурожаати ўрганиб чиқилди.

Мурожаатда марказ ходимлари дам олиш, яъни шанба ва якшанба кунлари ҳам раҳбарият томонидан ишга жалб қилинаётганлиги, бироқ бунинг учун ҳеч қандай қўшимча ҳақ тўланмаётганлигини билдириб, ойлик маошига қўшимча компенсация ундиришда амалий ёрдам сўраган.

Мурожаат туман адлия бўлими томонидан тегишли тартибда ўрганиб чиқилди. Ўрганиш давомида марказнинг уч нафар ходими бир неча йил давомида дам олиш кунлари ҳам ишлаб келганлиги, лекин уларнинг иш ҳақига қўшимча компенсация пули берилмаганлиги аниқланди.

Ваҳоланки, Меҳнат кодексининг 157-моддасида иш вақтидан ташқари, дам олиш кунлари ва байрам кунларидаги ишлар учун камида икки ҳисса миқдорда ҳақ тўланиши белгиланган. Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 4 декабрдаги қарори билан тасдиқланган "Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ва унинг тизимига кирувчи ташкилотлар ходимларини моддий рағбатлантириш шартлари ва тартиби тўғрисида"ги Низомнинг 5-бандида ишдан ташқари вақтда ишга жалб этилгани учун тўловлар ҳамда бошқа пуллик компенсация-

лар уларнинг ойлик маошига қўшимча тарзда тўлаб берилиши кўрсатилган.

Юқоридагиларга асосан, туман адлия бўлими томонидан марказ ходимларининг уч йил давомида дам олиш кунларида ишлаганлиги учун ҳақ тўланиши юзасидан фуқаролик ишлари бўйича Асака туманлараро судига даъво аризаси киритилди. Суднинг ҳал қилув қарорига кўра, жавобгарнинг зиммасига марказ ходимларига 17 миллион 391 минг сўм қўшимча компенсация тўловларини тўлаб бериш мажбурияти юклатилди.

Илҳомжон АҲМЕДОВ,
Асака туман адлия бўлими бошлиғи

БУХОРО

БУХОРО вилоят маданият бошқармасининг 18 нафар ходимига устама тўловлари тўлаб берилмаётганлигидан норози бўлиб қилган мурожаати вилоят адлия бошқармаси томонидан ўрганиб чиқилди.

МАДАНИЯТ ХОДИМЛАРИНИНГ УСТАМА ПУЛИ УНДИРИЛДИ

Ўрганиш жараёнида ходимларга Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 26 майдаги "Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорининг 11-бандига асосан тўланиши лозим бўлган устама пуллари тўлаб берилмаганлиги аниқланди.

Мазкур қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш мақсадида маданият ходимлари манфаатида фуқаролик ишлари бўйича Бухоро туманлараро судига даъво аризаси киритилди. Суднинг қарорига асосан 18 нафар ходимга 476 миллион 132 минг 937 сўмлик устама пули тўлаб берилди.

Туйғун АЗИМОВ,
Бухоро вилоят адлия бошқармаси масъул ходими

ТОШКЕНТ

ФУҚАРО С.Ш. Бектемир туман адлия бўлимига мурожаат қилиб, туғилганлик ҳақида гувоҳнома олишда амалий ёрдам сўраган.

ФУҚАРО МУРОЖААТИ ҚАНОАТЛАНТИРИЛДИ

Мазкур мурожаат юзасидан туман адлия бўлими томонидан Вазирлар Маҳкамасининг "Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида"ги қарори билан тасдиқланган "Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш қоидалари"нинг 19-бандига кўра 16 ёшдан ошган тиббий муассасадан ташқарида ва тиббий ёрдамсиз туғилган болага нисбатан тиббиёт муассасаси томонидан туғилганлик ҳақидаги маълумотнома расмийлаштирилмаган бўлса, бундай шахсларнинг туғилганлигини қайд этиш суднинг ҳал қилув қарори асосида амалга оширилиши белгиланган.

Шу сабабли туман адлия бўлими томонидан фуқаро манфаатида фуқаролик ишлари бўйича Миробод туманлараро судига ариза киритилди. Суднинг ҳал қилув қарорига асосан фуқаро С.Ш.га туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома расмийлаштирилаётган бўлди.

Охунжон ЭШОНҚУЛОВ,
Бектемир туман адлия бўлими бош маслаҳатчиси

ТОШКЕНТ

МЕҲНАТ КОДЕКСИНИНГ 233-моддасига мувофиқ, аёлларга туққунига қадар етмиш календарь кун ва туққунидан кейин эллик олти календарь кун (туғиш қийин кечган ёки икки ва ундан ортиқ бола туғилган ҳолларда – етмиш календарь кун) муддати билан ҳомиладорлик ва туғиш таътиллари берилиб, нафақа тўланиши белгиланган. Ҳомиладорлик ва туғиш таътили жамланган ҳолда ҳисобланиб, туғишга қадар амалда бундай таътилни неча кунидан фойдаланилганидан қатъи назар тўлиқ тўлаб берилади.

НАФАҚА ПУЛИ ТЎЛАНДИ

Мирзо Улуғбек туман адлия бўлими томонидан тумандаги айрим ташкилот ходимларининг ҳомиладорлик ва туғиш таътили тўловлари юзасидан ўрганиш ўтказилганда, баъзи қонун талаблари бузилиши ҳолатлари аниқланди.

Хусусан, туман халқ таълими бўлимининг маълумотида кўра, тумандаги 256-умумтаълим мактабининг информатика фани ўқитувчиси М. Юсуповага 2022 йил 1 апрелдан ҳомиладорлик ва туғиш таътили берилиши мүнсабати билан 10 миллион 29 минг сўм нафақа пули ҳисобланган. Аммо айрим сабабларга кўра, нафақа пули ўз вақтида тўлаб берилмаган.

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 493-моддасига асосан, мансабдор шахс томонидан вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик, ҳомиладорлик ва туғиш нафақаларини қонунчиликда белгиланган миқдорда тўлаш бўйича мажбуриятдан бўйин товлаш, – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Юқорида қайд этилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга асосан туман адлия бўлими томонидан туман халқ таълими бўлимига тақдимнома киритилиб, фуқаро М. Юсуповага ҳомиладорлик ва туғиш таътили учун ҳисобланган нафақа пули тўлиқ тўлаб берилди ва масъул шахсларга нисбатан инфғизомий жазо чораси қўлланилди.

Аброр БЕРДИЕВ,
Мирзо Улуғбек туман адлия бўлими етакчи маслаҳатчиси

ТОШКЕНТ

ҲОКИМ ҚАРОРИ БИНОНИ БУЗИШГА АСОС БЎЛДИ, КОМПЕНСАЦИЯ ПУЛИНИ ТЎЛАШГАЧИ?

ТАДБИРКОРЛАРНИНГ ҳуқуқларини ҳимоя қилишда адлия идораларининг муносиб ўрни бор. Жумладан, Қуйи Чирчиқ туманидаги "Жумагул" маҳалласида яшовчи фуқаро Д. Асатхановнинг Дўстобод шаҳарчаси, "Биби-хоним" кўчасидаги савдо дўкони биноси туман ҳокимлиги томонидан буздирилганлиги, лекин компенсация пули тўланмаганлиги юзасидан норози бўлиб йўллаган мурожаати туман адлия бўлими томонидан ўрганиб чиқилди.

Аниқланишича, туман ҳокимлиги тадбиркорни оғохлантириш хати билан 10 кун муддатда иншоотни бузиб, участкани давлат эҳтиёжлари учун бўшатиб беришини талаб қилган. Ва туман ҳокимининг қарорига асосан тадбиркорга компенсация пулини тўлашни ваъда қилиб, унга тегишли бўлган нотурар савдо дўкони биносини мажбуран буздирган.

Бузилишга тушган бинонинг қиймати "Тига Присе" баҳолаш компанияси томонидан 79 миллион 724 минг сўмга баҳоланган бўлса-да, туман ҳокимлиги томонидан ушбу пул тўланмай келинган.

Адлия бўлими ушбу ҳолатда тадбиркорнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб, "Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида"ги қонуннинг 6,19-моддалари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 1 августдаги Фармонида асосан фуқаролик ишлари бўйича Қуйи Чирчиқ туманлараро судига даъво аризаси киритди. Суднинг қарорига асосан тадбиркорга 79 миллион 724 минг сўм компенсация пули тўлиқ тўлаб берилди.

Шоҳрух НҲМОМОВ,
Қуйи Чирчиқ туман адлия бўлими етакчи маслаҳатчиси

ВАТАН ЮРАКЛАРДА ТУҒИЛАДИ

ВАТАНИ БИЛАН ФАХРЛАНМАГАН ИНСОН ВАТАНСИЗДИР

ВАТАН меҳри қалбимизга она оқ сути билан кирган, бу меҳр томиримиздаги қонимиз каби қутлуг. Ватанни севишни, фахрланишни қалбимизга улуг шоирларимизнинг ўлмас қасидалари-ю, сеvimли ҳофизларимизнинг сеҳрли оҳанги ҳам муҳрлаган, десак асло муболага бўлмас. Эркин Воҳидовнинг “Тарихингдир минг асрлар ичра пинҳон, ўзбегим, Сенга тенгдош Помиру оқсоч Тиёншон ўзбегим...”, Абдулла Ориповнинг “Мен нечун севаман Ўзбекистонни? Тупроғин кўзимга айлаб тўтиё...”, Муҳаммад Юсуфнинг “О, ота маконим, онажон ўлкам, Ўзбекистон, жоним тўшай соянгга...”, деган сатрларини ҳар такрорлаганда юрак фахрга тўлади, тоғлар каби юксалгандек бўламиз.

Ватан меҳри билан бағримиз бутун. Тонгининг отишини кузатганмисиз? Қўёнинг заррин нурлари бошимизга нур сочиб кўзимизни қамаштирганда, қушларнинг овози Тинчлик куйига жўр бўлганда, юракларимиз улугвор мақсадларга тўлиб-тошганда, осмонимизда олтин қанот қушлар парвозини ҳар гал кузатганда, бутун дунё сайёҳлари қадим Самарқанд Бухоро-мизни бир кўришга ошқиканда, буюк алломаларимиз, азиз авлиёларимизни кўкларга кўтариб, таъзим қилганида, жажжи набирамиз эрқаланиб уйқусидан уйғонганида шу азиз Ватан барчамизники эканлигидан ғурурланиб, юрагимиз ҳаприкиб, Яратганга шукрона келтирамиз.

Ҳа, Ватан бизни аллалаган бешик! Ватан бизга куч берган табарруқ Замин, Ватан бизга бахт берган осуда Осмондир. Ватан таърифларга сифмайдиган муқаддас макон. Унинг оғир-оғир қаровонлари, аччиқ-аччиқ армонлари бор.

ОЗОДЛИКНИНГ ОҒИР ЙЎЛИ

Ўтмиш келажақнинг томири. Келажақ ҳаммаша ўтмишдан баланд, ўтмишдан кучли. Ўтмишда шундай замонлар бўлганки, Ватаннинг қўллари боғланган, тили кесилган имконсиз даврларни бошдан ўтказган. Уюштирилган қонли низолар, қонли саҳифаларнинг доғи ҳеч қачон Ватаннинг кўк-

сидан ювилиб кетмайди. Тарихни эса унутиб ҳам, ўзгартириб ҳам бўлмайди.

Гарчи, Ватан озодлиги учун отилган, осылган, сургун қилинган беғуноҳ азизларимиз, буюкларимиз номи кейинчалик оқланган бўлса ҳам, “пахта иши” деган аччиқ талаффуз, қора тамга ўтмишда қолган бўлса ҳам, унинг қатларида заҳар ютган халқимизнинг армонлари борлигини такрор-такрор айтиш жоиз. Истиклол ҳақида гапирганда ўша кунлар беҳтиёр ёдга тушади. Эл бошига қора кунларни солган, “оқ олтинни олтин қўллар яратди” деган сохта шиор билан оқ олтинни яратган миллионлаб қўлларга кишан солган ўша даврдаги йўқотишларнинг ўрнини энди тўлдириб бўлмайди.

Оҳ, десак оҳимиз, фиғонимиз кўп. Собик иттифоқ йўлланмаси билан юборилган амалдорларнинг шарқона одобимизга, нону тузимизга тупурганига чидаган халқмиз. Узоққа бормайлик. Мана бу воқеани ҳар эслаганда, аламдан вужудимиз зиркирайди. Навоий вилоят собиқ партия кўмитасининг биринчи секретари, ленинградлик, А. Ефимов деган жанобнинг хонасига кирган ҳамюртимизнинг саломга чўзилган қўллари уриб қайтарганини ҳозир ҳатто эслаш ҳам одамни ғазаблантиради. Ёхуд ўтган асрнинг саксонинчи йилларида кўплаб маърифатли зиёлиларимиз, олимларимизни ёмонотлик, халқни эса саводсиз қилиш мақсадида уларни партия аъзо-

лигидан ўчириб, ишдан ҳайдаш, жиноий жавобгарликка тортиш “мода”га айлангани, миллий ўрф-одатларимизга биноан отасини сўнгги йўлга кузатиш, видолашиш учун қабристонга боргани сабабли собиқ Томди туман партия кўмитасининг биринчи котиби А. Елемесовнинг ўз мансабидан айрилгани ҳақидаги ҳақиқатлар бутун ўтмишда қолди, аммо хотирадан, юракдан ўчгани йўқ. Қадр-қимматимиз, ҳақ-ҳуқуқларимиз ким-кимларнинг оёғи остида қолган замонлардаги маънавий жароҳатларнинг чандиғи ҳамон танамизга оғриқ беради.

БАҒРИКЕНГЛИК – БОЙЛИГИМИЗ

Ватан деса мустақилликнинг илк йилларида Ватанимизнинг энг юксак мукофоти – Ўзбекистон Қаҳрамони унвони “Олтин юлдуз”ни мамлакатимизда яшаб, фидокорона меҳнат қилаётган, Ўзбекистонга бутун ҳаётини, билим ва маҳоратини бағишлаган бошқа миллат вакиллари, оддий касб эгалари кўш – қалдирғочда ҳам Ватан туйғуси бор. У ҳам уйимизга ҳар йил баҳор келиши билан яна қайтиб келади. Чумоли ҳам ўзига ошён қуриш учун тиним билмай меҳнат қилади. Чумолининг уйини бўзиб бўлмайди. Чунки бу унинг Ватани...

Митти юракларда катта Ватан сурати

кисор ва содда инсон ифтихори борлигидан ғурурланамиз. Ватан ифтихори деганда ўзи ҳимояга муҳтож, имконияти чекланган бўлишига қара-масдан, ватанимиз шарафини халқаро спорт майдонларида ҳимоя қилган, бир қўли билан қўлиқтаёққа суяниб, бир қўли билан Ўзбекистонимиз байроғини баланд кўтарган, такрор-такрор жаҳон чемпиони деган номга сазовор бўлган матонатли, мард спортчи йигитларимиз, чексиз имкониятлар эгаси кўз ўнгимизда гавдаланади. Барча миллат ва элатлар бир оиладек аҳил ва иноқ давру даврон суратган шу азиз юртимиз бор бўлсин, мангу тинч бўлсин!

ШУ АЗИЗ ВАТАН БАРЧАМИЗНИКИ!

Истиклол Ўзбекистонни нафақат ҳамюртларимиз балки ўзга юртлардан ўлкамизга меҳр қўйиб келган олижаноб инсонларга ҳам бу менинг Ватаним деб севишга ўргатганига гувоҳимиз. Чексиз меҳр ва афсонавий саховат эгаси, буюк ҳамдард корейлик Рональд Хонг 90 йиллик ўмирининг 25 йилини жисмоний имкониятлари чегараланган умидвор ҳамюртларимизга умид ва қувонч бағишлаган сарфлагани бизни қойил қолдирди. Ўзи автохалокат туфайли ёшлигида бир оёғидан айрилган, бахтсиз тасодифлар туфайли протез оёқ-қўлларга муҳтож бўлиб қолган инсонларга оиласи билан Ўзбекистонда яшаб, беиминнат, беғараз ёрдам бераётган бундай инсонни юртимизга боғлаб турган ўзбекона меҳр-оқибат бор бўлсин!

Ватан деса кўз ўнгимизга ўзи озарбайжонлик, лекин Ўзбекистонни ватаним деб ардоқлайдиган тadbиркор йигитнинг улкан ютуқлари келади. Ота-онаси билан болалигида Зарафшон шаҳрига кўчиб келган озар йигитининг “Бokuда туғилганман лекин менинг ватаним Ўзбекистон” деган сўзларида чексиз меҳр, фахр ва ифтихор бор.

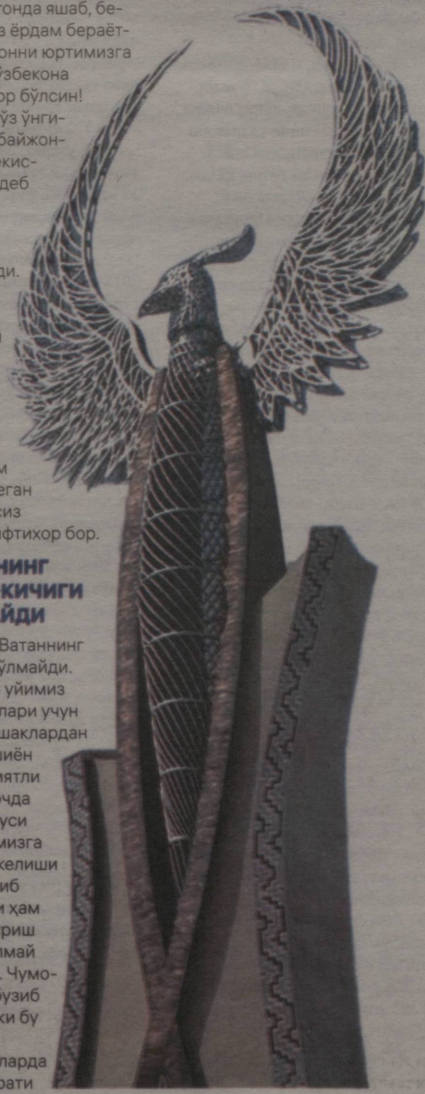
ВАТАННИНГ КАТТА-КИЧИГИ БЎЛМАЙДИ

Чиндан ҳам Ватаннинг катта-кичиги бўлмайди. Ҳатто ҳар йили уйимиз айвонида болалари учун лойдан, хас-хашаклардан мўъжазгина ошён қурадиган хосиятда кўш – қалдирғочда ҳам Ватан туйғуси бор. У ҳам уйимизга ҳар йил баҳор келиши билан яна қайтиб келади. Чумоли ҳам ўзига ошён қуриш учун тиним билмай меҳнат қилади. Чумолининг уйини бўзиб бўлмайди. Чунки бу унинг Ватани...

Митти юракларда катта Ватан сурати

чизилганлигини кўрганда, Ватан ҳақида кўзида ёшлар билан гапирган йигит-қизлар билан сўхбатлашганда эса Ватаннинг тимсоли янада улугворлик касб этади. Ўтган йили Навоийдаги “Меҳрибонлик уйи” тугатилишидан аввал тарбияланувчилар хайрлашув кечаси муносабати билан “Катта одамлар” деб номланган кичик фильм тайёрлашди. Лавҳадаги кўзда ёш билан айтилган сўзларни кўзда ёш билан тинглайсиз. Турли миллат вакиллари ўз бағрига олган меҳрибонлик уйида тарбияланганларнинг катта Ватани ҳисобланган бу тарбия маскани ҳақидаги сўзларини тинглаб титраб кетасиз. Аслида фарзанд учун ота-она бағри энг улуг, энг тенгсиз ватан. Афсуски, тақдир чорраҳасида ота-она номига арзимайдиган тошбағирлар ташлаб кетган ўғил-қизлар уларнинг кўз ёшларини артган бу даргоҳни ўз ватанлари, ўз ошёнлари деб ҳисоблаганларида тасвирга сифмайдиган армонни ҳис этасиз. Бу изҳорларнинг, бу икорларнинг сохтаси йўқ, ёлғони йўқ. Улар кичиклигидаёқ катта одамга айланган, меҳрни, муҳаббатни, садоқатни, сабр ва тоқатни ўрганган кучли қалб эгалари. Уларни юракдаги ватанлари суяб туради, яхши одамларнинг муҳаббати қўллаб туради. Ватаннинг катта-кичиги бўлмайди. Ватан юракларда туғилади.

Маруса ҲОСИЛОВА,
“Инсон ва қонун” муҳбири

ОЛИЙ ТАЪЛИМДАГИ ОҚСОҚЛИК БУНИНГ САБАБЛАРИ НИМАДА?

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармонида мамлакатимизда олий таълимни янги босқичга олиб чиқиш борасида амалга оширилиши лозим бўлган йўналишлар ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатдан кўрсатиб ўтилган.

Янги ташкил этилган институт ва филиаллар ҳисобидан юртимиздаги олий таълим ташкилотлари сони 170 дан ортқи ташкил қилинмоқда. Кейинги бир йилда Ўзбекистонда ўндан ортқи таълим ташкилоти ва уларнинг филиали ташкил этилди. Олий таълимда иктисодиётнинг реал секторидagi талаб ва эҳтиёждан келиб чиққан ҳолда сиртки, кечки ва масофавий ўқув йўналишлари очилди. Бироқ мазкур йўналишда олиб борилаётган ишлар билан бир қаторда амалга оширилиши лозим бўлган ҳолатлар ҳам мавжуд.

Биринчидан, олий таълим билан аҳолининг жуда кам миқдори – 12,9 фоизи камраб олинган. Қабул учун қатъий квота ўрнатилган. Олий таълим билан ҳаммани камраб олишнинг имкони йўқ. Мазкур амалиётни халқаро тан олинган стандартларга мослаштириш зарур.

Иккинчидан, мамлакатимизда келажақда яратилиши мумкин бўлган иш ўринларининг сонига тўлиқ мос келадиган кадрларни тайёрлашга қаратилган сиёсат олиб борилмади. Аммо, халқаро тажриба шуни кўрсатадики, хорижий давлатларда олий ўқув юртиларида қабул қилувчиси белгиланган тўлиқ мустақил жараён. Квотани аниқлашда “ҳар бир битирувчи ишга жойлаштирилиши шарт” деган тамойилга асосан иш юритилмади.

Учинчидан, салоҳиятли кадрлар хорижий давлатларга, асосан МДҲ давлатларига чиқиб кетмоқда. Хусусан, ЮНЕСКОнинг Статистика институтини маълумотларига кўра, 2020 йил 1 январь ҳолатига кўра 53 минг нафар талаба хорижга кетган. Уларнинг асосий қисми Россияга (расмий манбаларга кўра, 30 мингдан ортқи), Украина, Қозғистонга (2020 йилда Қозғистон ҳукумати Ўзбекистон фуқаролари учун ОТПларда 10 минг ўрин ажратган) ва бошқа Шарқий ва Ғарбий Европа ҳамда Осиё давлатларига чиқиб кетмоқда.

Тўртинчидан, олий таълим муассасаларининг кадрлар таркиби ва уларнинг салоҳияти талаб этиладиган зарур мутахассисларни тайёрлашга имкон бермади. ОТПларда мансаб оқдлари даражаси рақобатбардош эмас. Мавжуд муҳит педагогланинг ўз устиди ишлашни рағбатлантирмади. ОТТ бошқаруви қатъий марказлашган, педагог ҳодимлар ўқув ишларига боғлиқ бўлмаган ташкилий ишларга мунтазам равишда жалб этилади. Булар яққол намойён бўлаётган муаммолардир.

Бешинчидан, мавжуд давлат олий таълим муассасалари

ҳақиқатда молиявий мустақил эмаслиги таълим соҳасида рақобатни йўққа чиқармоқда. Қонунчилигимиз давлат олий таълим ташкилотларини хусусийлаштиришга имкон бермаслиги таълим бизнесига 10-15 миллион долларгача инвестиция киритишга қодир бўлган инвесторларнинг қизиқишларини пасайтиради. Бу эса, янада сифатли таълим хизмати кўрсатиш имконини берадиган хусусий ОТПларни ташкил қилишга йўл бермайди.

Ўзбекистонда олий таълим олишга бўлган эҳтиёжнинг юқорилиги, лекин ажратилган квоталар сонининг камлиги бор ҳақиқат. Бу олий таълимдаги асосий муаммолардан бири ҳисобланади.

Ўзбекистонда олий таълимга эга бўлган фуқароларнинг сони охишида олий таълим ташкилотларининг сони ўсиб бориши ҳам халқ қилувчи омил ҳисобланади. Айни кунда мамлакатимизда 35 миллиондан ортқи аҳоли учун 170 дан ортқи олий таълим ташкилоти (университетлар филиаллари ва хорижий давлатлар университетларини қўшиб ҳисоблаганда) фаолият юритмоқда.

Бу кўрсаткични бошқа давлатлар билан солиштирсак, тафовут яққол кўзга ташланади. Россияда 607 та давлат ва 358 та нодавлат олий таълим ташкилоти фаолият юритади. Уларда жами 4,7 миллион талаба таҳсил олади (аҳолиси тахминан 144 миллион). Қозғистонда 122 та олий ўқув юрти мавжуд, уларда 496 мингдан ортқи талаба ўқийди (аҳолиси тахминан 17 миллион). Қирғизистонда 56 та олий таълим даргоҳи 230 мингдан ортқи талабани камраб олган (аҳолиси тахминан 7 миллион). 2018-2019 йил статистикасига кўра, Буюк Британияда 164 та олий таълим ташкилоти мавжуд (аҳолиси тахминан 68 миллион). Талабалар сони 2020-2021 йилдаги маълумотларга кўра, 2 миллион 500 мингдан ошди, шулардан тахминан 440 минг хорижий талабалар эканлигини ҳам таъкидлаш лозим. Ушбу рақамлар олий таълим мактаби бўйича кўрсаткичларимиз нисбатан анча паст эканлигини тасдиқлайди.

Олий таълим ташкилотларига талабалар қабул қилишнинг умумий кўрсаткичларини 2030 йилгача босқичма-босқич 50 фоиздан ошириш назарда тутилмоқда. Ўзбекистонда режал иктисодиётдан аллақачон воз кечилган бўлса-да, таълим тизимиди хали-ҳануз квоталар ва режалаштирилиш самарасиз усулларида фойдаланилмоқда. Бир сўз билан айтганда, таълим соҳасида бозор иктисодиёти механизмлари жорий қилинмаган.

Олий ўқув юртилари ўз битирувчиларининг кейинги тақдири билан қизиқмайди

Ўзбекистонда бутунги кунда мавжуд олий таълим ташкилотлари қатъий белгиланган квоталар билан ишлайди. Мавжуд олий таълим ташкилотларининг инфра-

структураси, педагог ҳодимлар билан таъминланганлик даражаси ва ўқув техник таъминоти квотадан ташқари абитуриентларни камраб олиш имкониятига эга эмас.

Хорижий университетларнинг филиалларини очиб механизмлари норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда аниқ белгиланмаган. Ушбу филиалларнинг фаолият юритиш модели ишлаб чиқилмаган. Давлат олий таълим ташкилотларини хусусийлаштириш имконияти мавжуд эмас.

Олий таълим ташкилотлари ўртасида рақобат йўқ. Ривожланган давлатларда олий таълим ташкилотлари иқтидорли талабаларни ўзига жалб қилиш учун рақобат олиб боради. АҚШ тажрибасида самарали қўлланилган стандартлаштирилган тестлар – SAT ёрдамида абитуриентлар билими ва салоҳиятини аниқлаштириш орқали барча абитуриентлар билимини баҳолашни унификациялаштириш имконини беради.

Ушбу соҳадаги яна бир муаммо – олий ўқув юртилари ўз битирувчиларининг кейинги тақдири билан қизиқишдан манфаатдор эмас. Аслида битирувчининг тез ва сифатли ишга жойлашиш даражаси муайян олий ўқув юртининг самаралорлигини белгилловчи асосий омил бўлиши лозим.

Ривожланган мамлакатларда абитуриентлар бироқ бир университет ва дастурни танлашлари учун асосий кўрсаткич (индикатор) битирувчиларнинг ишга жойлашиш статистикаси ҳисобланади. Уларнинг қанчалик тез ва нуфузли ишга жойлашганлиги битирувчилар сифатини белгиллаб берадиган асосий мезон сифатида эътироф этилади.

Таълим сифатини оширишда олий таълим ташкилотлари ўртасида соғлом рақобат бўлиши зарур. Бунинг учун бир қил йўналиш бўйича кадрлар тайёрлайдиган университетлар қўнайиши керак. Олий таълим муассасасида маркетинг ва менежмент асосларини чуқур эгаллаган, бозор иктисодиёти, жамият ривожини эҳтиёжларини англаган замонавий бошқарувчилар ҳамда таълимга инновацион ёндашадиган педагог кадрлар етиштирилади.

АҚШ университетлари дунёда энг кучли рақобат шариотида фаолият кўрсатмоқда. Шанхай рейтингига кўра, дунёнинг 30 та энг рейтингли баланд университетларнинг 22 таси, 100 та энг машҳур университетнинг 51 таси АҚШ ҳудудиди фаолият юритади.

Ўзбекистонда олий таълимни ривожлантиришга молиявий ресурсларнинг чекланганлиги, аксарият ҳолларда, хусусий секторни жалб қилишнинг оқсали, маъмурий-бўйруқбозлик элементларини ўзиди ақлаб қолган тизим томонидан тартибга солишнинг мавжуд модели ҳам тўқсизлик қилмоқда.

Топ-1000 талikka қирған таълим ташкилотларининг аксарияти хусусий университетлардир. Улар ўз рейтингини сақлаб қолиш ва ошириш учун сифатли кадрни

меҳнат бозорига олиб чиқиш учун курашади. Ўзбекистонда ҳам олий таълим тизимини хусусийлаштириш зарур.

Хусусий таълимнинг ортқи соғлом рақобатни юзга келтиради. Нагизжада таълим сифатига алоҳида эътибор берилади. Хусусий таълимда сифатини таъминлаш учун малакали, рақобатбардош, хорижий тилларни ўзлаштирган профессор-ўқитувчилар таркиби шаклланишига ҳаракат қилинади. Бу эса, ижтимоий ва иктисодий кафолатларни яхшилашга, хорижий давлатлардаги юқори малакали профессорларни мамлакатимизга жалб қилишга имконият яратди.

Олий таълим ташкилотларидаги иш берувчилар ҳам номзоднинг дипломидан кўра унинг билим ва савиясига эътибор бериши, таниш-билишчиликнинг олдини олиш имкони яратилади. Нагизжада талабани ҳеч ким “мажбуран” таълимга жалб қилиши шарт бўлмайди.

Сингапур тажрибасидан келиб чиққан ҳолда инсон ресуридан яхшироқ фойдаланиш мамлакат иктисодиётини янада яхшироқ ривожлантиради. Бу эса, таълимни ривожлантириш, унга қулайлик ва озолиқни ҳад қилиш баробарида хусусий секторни давлат секторидан кўра доимо сифатлироқ ишлашни исботлайди. Давлат олий таълим ташкилотларини тўлиқ хусусийлаштириш талаб-тақлиф мувозанатини тўлиқ таъминлайди ва аниқлаштиради.

Хориж тажрибаси қандай?

Дунёдаги таълим тизими тараккий этган АҚШ, Буюк Британия сингари давлатларда эндаумент-инвестиция фонди орқали маблаг жалб этиш билан олий ўқув юртиларининг молиявий мустақиллигини таъминлашга ҳаракат қилинади.

Бунинг ижобий томони – бу маблаглар асосан хайрия мақсадларида бўлади. Энг яхши томони, турли хил солиқлардан озод этилган учун олий ўқув юртиларининг барқарор молиявий мустақиллигини таъминлашга хизмат қилади.

Мазкур маблаглар профессор-ўқитувчиларнинг иктисодий-ижтимоий кафолатлари, университетнинг моддий-техник базасини ривожлантиришга, Гарвард университетиди техник ва қўмақчи ҳолим сифатида ишлаётган талабаларнинг олийк маошларига ва бошқа фаолиятларга сарф қилинади.

Масалан, Нью-Жерси коллежи жағамаси 2022 йилга келиб 30 фоизга ўсди ва 22,7 миллиардга етди. ЙЕЛ университети сармоясининг белгиланган рентабеллиги эса, 11,5 фоизни ташкил этди ва унинг фонд маблаглари 42,3 миллиард долларга баҳоланди. Олий таълим ташкилотлари шунга ўхшаш фондларни ташкил қилиш учун, биринчи навбатда, малакали топ менежерларни жалб қилиш, натижада эса йиллик даромадининг 50-60 фоизини белгилаш мумкин.

Эндаумент-фондларини ташкил қилиш таълим сифатини оши-

ришда катта аҳамиятга эга. Айрим ҳолларда битирувчилар фаолиятининг кейинги муваффақиятлари билан ҳам белгиланади.

Маълум бир вақт ўтганидан кейин ҳаётда муваффақиятга эришган битирувчилар ўз маблагларидан таълим олган ўқув юртиларига хайрия қилиб, фонд маблагларини ошишига ва таълимнинг ривожланишига ҳисса қўшади.

Юртимизда эса, донорлар ва фуқароларнинг менталитетиди хайрия ва хайр-эхсон кадриятлари, хайр-эхсон учун мотивация воситалари ривожланмаган. Ҳомийлар учун етарли солиқ имтиёзлари мавжуд эмас. Университетлар юқори даражадаги бошқарува қизиқмайди. Мана шуларни бартараф этиш орқали топ-1000 университетлар қаторига қўшилиш мумкин. Чунки жаҳон амалиётида олий ўқув юртиларининг рейтингини тузишда эндаументга тушумлар мезони муҳим кўрсаткич сифатида қўлланилади.

Қабул квоталарини бекор қилиш лозим!

Дунёда олий таълим ташкилотлари битирувчиларининг учдан бир қисмини хусусий олий таълим ташкилотларининг битирувчилари ташкил этади. Мамлакатимизда олий таълимни бошқаришда Конституциямизнинг 41-моддасида мустақкамлаб қўйилган ҳар қимнинг билим олишга бўлган ҳуқуқларини тўлақонли кафолатлаш мақсадида давлат тасарруфиди олий ўқув юртилари фаолиятини тақомиллаштириш зарур. Шу билан бирга, хусусий олий таълим ташкилотларини ташкил этишга жиддий эътибор қаратиш давр тақозосидир.

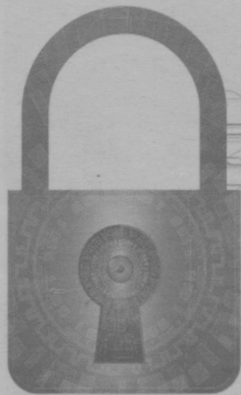
Олий таълим ташкилотлари сони ва сифатини ошириш орқали қабул сонини ошириш ҳамда босқичма-босқич қабул квоталарини бекор қилиш лозим. Шунингдек, олий таълимга қабул қилинадиган талабалар сонини белгиланиш таълим муассасалари мустақил амалга оширилишига шароит яратиш лозим.

Халқаро микёсда етакчи нуфузга эга бўлган университетлар филиалларининг мажмуасидан иборат бўлган эркин иктисодий зонани ташкил этиш зарур. Бу орқали Марказий Осиёда етакчи инновацион марказ пайдо бўлади. Мамлакатимизда илм-фанни ривожлантириш учун катта кадам қўйилади. Тошкент вилояти ҳудудиди ўзиди ишлаб чиқариш, қайта ишлаш ва таълим бериш жараёнларини камраб олувчи хусусий университетлар ёки хорижий университетлар филиалларини ташкил қилиш яхши самара беради. Олий таълим тизимиди education hub ташкил қилиш орқали ушбу ҳудудга эркин иктисодий зона мақомини бериш мумкин.

Қозимбек ҒОЗИЕВ,
Тошкент давлат юридик университети ўқитувчиси

БУГУН юртимиз аҳолисининг аксарияти дуч келаётган салбий ҳолатлардан бири бу, шубҳасиз, онлайн фирибгарликдир. Аниқроқ айтадиган бўлсак, банк карталаридаги пулларини нотаниш фирибгарларга тутқазиб қўяётганлар ҳақида кунда, кун ора ижтимоий тармоқларда лавҳалар узатилмоқда.

Рақамли гигиена

рақамли дунёда осойишталикни таъминлай оладими?

ХАВФ НИМАДА?

Мутахассисларнинг тадқиқотиға кўра "агар алоҳида бир давлат деб қараладиган бўлса, киберҳужумлар ва кибержиноятчилик 2021 йилда бутун дунё бўйлаб 6 триллион АҚШ доллариға тенг миқдорда моддий зарар етказганлигини таъкидлаш жоиздир. Бунда эса биргина кибержиноятчиликнинг қўлами бутун АҚШ ва Хитойдан кейин дунёдаги учинчи йирик иқтисодийга айланади". Мазкур қиймат дунё давлатларида фойлият юритаётган махсус тузилмалар томонидан аниқланган ҳамда рўйхатга олинган зарарлар сони. Рўйхатга олинмаганлари эса, саноксиз.

Кўриниб турибдики, жиноятчиликнинг янги кўриниши аллақачон ҳамият ва давлатлар илдизига чирмашиб бўлган. Шунингдек, киберҳужумлар ва кибержиноятчиликнинг зарарли таъсири нафақат иқтисодийга пасайиш олиб келади, балки демографик ўзгаришлар, инкирозлар, давлатларнинг киберхавфсизликка ҳаддан ортиқ миқдорда бюджет маблағларини ажратишига сабаб бўлади. Натижада ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламнинг моддий кўмакларсиз қолиб кетишига олиб келадиган салбий емирилишлар, таҳдидларни келтириб чиқаради.

ҚАНДАЙ ЧОРАЛАР КЎРИЛМОҚДА?

Бу борада Европа Иттифоқи томонидан 2003 йил 23 ноябрда қабул қилинган Будапешт конвенцияси дастлабки халқаро ҳужжат саналади. Мазкур ҳужжатда интернет ва компьютер жиноятчилигиға оид миллий қонунларни уйғунлаштириш, тергов техникасини такомиллаштириш ва халқлар ўртасидаги ҳамкорлиқни ошириш орқали кибермуҳит хавфсизлигининг таъминланиши назарда тутилган эди. Шунга қарамай,

кибержиноятчиликни тўхтатиш миллий киберхавфсизлик ва муҳим ахборот инфратузилмасини ҳимоя қилиш стратегиясининг ажралмас қисмидир. Хусусан, бунга АКТни жинойи ёки бошқа мақсадларда суиистеъмол қилишга қарши тегишли қонунчиликни қабул қилиш ва миллий танқидий инфратузилмалар яхлитлигиға таъсир кўрсатишга қаратилган тадбирлар қиради. Киберхавфсизлик стратегиялари – масалан, кибержиноятчилик қурбониға айланишининг олдини олиш учун техник ҳимоя тизимларини ишлаб чиқиш ёки фойдаланувчиларни ўқитиш-кибержиноятчилик хавфини камайитиришга ёрдам беради. Киберхавфсизлик стратегиясини ишлаб чиқиш ва қўллаб-қувватлаш кибержиноятчиликка қарши қурашда муҳим элемент ҳисобланади. Дунёда мавжуд аналитик ташкилотлар ҳамда ишончли статистик база маълумотлари шуни кўрсатмоқдаки, ҳозирда давлатлар рақамли маълумотларнинг хавфсизлигини, уларнинг ишончли ҳимоя қилинишини таъминлаш учун ҳар йили давлат бюджети харажатларини ошириб бормоқда.

Жумладан, АҚШ, Япония ҳамда Буюк Британияда киберхавфсизликни таъминлаш масаласи ҳамда унга ажратилаётган маблағ миқдори анча юқори.

ЎЗБЕКИСТОНДА ВАЗИЯТ ҚАНДАЙ?

Бунда Ўзбекистоннинг эгаллаб турган ўрни яхши эмаслигини кўриш мумкин. Маълумотларға кўра, Ўзбекистон дунё давлатлари ичида киберхавфсизликнинг таъминланганлиқ даражаси бўйича 87-ўринни эгаллаб турибди.

Энг юқори сифатли киберхавфсизлик Грецияда ўрнатилган бўлса, энг паст кўрсаткич Жанубий Судан давлати томонидан қайд этилган.

Мазкур соҳада Ўзбекистонда қандай чоралар амалға оширилмоқда? Президентимизнинг 2022 йил 28 январдаги "2022-2026 йилларға мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида"ги фармонида "Янги Ўзбекистоннинг 2022-2026 йилларға мўлжалланган Тараққиёт стратегияси" ҳамда мазкур стратегияда "Кибержиноятчиликнинг олдини олиш тизимини яратиш" дастури илгари сурилганлигини кўришимиз мумкин. Бунда 2023-2026 йилларға мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг киберхавфсизлик стратегиясини ишлаб чиқиш, кибержиноятчилик учун жинойи жавобгарлиқни қайта кўриб чиқиш, ахборот майдонидаги киберҳужум ва таҳдидларни мониторинг қилиш тизимини янада такомиллаштириш каби муҳим вазифалар назарда тутилган.

Юқорида санаб ўтилган чоралар жорий йилнинг октябрь ойиға қадар амалға оширилиши белгиланганлигини алоҳида инобатға олиш зарур. Бу каби чора-тадбирларнинг амалға оширилиши, албатта, яхши, бироқ ҳар бир фуқаро бундай вазиятларда янада ҳушёрроқ бўлиши мақсадға мувофиқдир. Шунингдек, бундай жиноятлар учун Жиноят кодексининг 278-моддаси билан жавобгарлиқ белгиланган. Жумладан, кибержиноят содир этган шахсларға нисбатан 30-90 миллион сўм миқдоригача жарама ёки 3 йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси қўлланилиши белгиланган. Шунга қарамай, ҳалигача ғараз ниятларда ўзганинг мулқига кўз олайтираётганлар талайгина.

ИШОНЧЛИ МУҚОБИЛ ЕЧИМ!

Рақамли гигиена. Яъни, биз кундалик турмушимизни уларсиз тасаввур қилолмайдиган ижтимоий тармоқлар ҳамда электрон қурилмалар, шунингдек, интернет жаҳон тармоғидан хавфсиз фойдаланиш тартиб-қоидаларидир. Илмий томондан қаралганда эса, "рақамли гигиена одамларни кибер хатарларни минималлаштириш мақсадида мунтазам равишда рақамли амалиётларни бажаришға ундовчи воситадир". Ушбу атама илк бор 1977 йил октябр ойида Жамес институтидиға маърузалардан бирида Сузан Сонтаг томонидан қўлланилган бўлиб, ҳарбий ёки уруш ҳаракатларида ишлатиладиган "киберхавфсизлик"дан фарқли ўлароқ, "рақамли хавфсизлик" шахсининг соғлиғи билан боғлиқ атамани англатади.

"Рақамли гигиена" шуни ўргатадики, маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш учун бир неча босқичли назоратни ўрнатиш шарт. Куйида энг яхши восита ва усулларни эслатиб ўтаимиз.

Қурилманинг хавфсизлиқ жиҳатидан мустақамлигиға ишонч ҳосил қилиш, доим ҳимояланган тизимлардан фойдаланиш. Кираётган сайтларининг зарарли эмаслигини сайтға киришдан олдинроқ текшириш. Интернетда файлларни юклаб олаётганда хавфсизлик чораларини кўриш. Ҳар қандай ҳолатда ҳам берилган ташқи хотира қурилмаларини антивирусға текширувдан ўтказиш. Факултда пайдо бўлувчи экран рекламалари ва эълонларидан эҳтиёт бўлиш кераклигини англаш. Қурилманинг хавфсизлигини танглимовчи расмий иловалардан фойдаланиш. Ижтимоий тармоқни реал ҳаёт сифатида тасаввур қилиб, бирор шубҳа уйғотувчи омили пайдо бўлганда, ўша омилини тарк этиш кўникмасини шакллантириш. Файлларни мунтазам тозалаб туриш зарур.

Демак, ўзимизни, ўз уйимизни ўзимиз асраганимиз каби, ўз рақамли муҳитимизни ҳам ўзимиз осойишта ва тоза сақлашимиз мумкин.

Жавлон ЗОИЛБОЕВ,
Тошкент давлат юридик университети ўқитувчиси

E'OLONLAR

Toshkent yuridik kolleji tomonidan 2000-yil 26-iyunda G'afarov Ahadulla To'rayevich nomiga berilgan №373587-sonli diplom yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

Jizzax viloyat adliya boshqarmasining 2022-yil 24-avgustdagi 166-um-sonli buyrug'iga asosan, talabgor Abdurasulov Azamat Abdurasulovichga "Iqtisodiy va fuqarolik", "Ma'muriy va jinoyi" sud ishlarini yuritish ixtisosliklari bo'yicha advokatlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi GZ-000169-sonli litsenziya berilganligi ma'lum qilinadi.

Qashqadaryo viloyat adliya boshqarmasining 2022-yil 9-avgustdagi buyrug'iga asosan Qarshi shahridagi "Femida Qalqon" advokatlik firmasi advokati Tursunov Murodulla Ergashevichga boshqarma tomonidan 2018-yil 28-dekabrda berilgan advokatlik guvohnomasi qaytarib berilganligi ma'lum qilinadi.

2-Toshkent yuridik kolleji tomonidan 2008-yilda Muxlisa Shayunosova (Xoshimova) nomiga berilgan № 1428297-sonli diplom yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

Инсон
ва ҚОНУН

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

"Адолат" миллий ҳуқуқий
ахборот маркази нашри
info@adolatmarkazi.uz

2007 йил 3 январда
Ўзбекистон
Матбуот ва ахборот
агентлигида
0081-рақам билан
руйхатга олинган

Бош
муҳаррир
в.в.б
Ёрбек
ИСКАНДАРОВА

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Икрамов Музафр Мубаракходжаевич
Токиев Фуқрат Шомуродович
Юлдашева Шоҳидохон Руфатовна
Бахронов Шерзод Холмуродович
Эргашева Дилфуза Рустамовна

Таҳририятға келган
қўлэмалар таҳрир
қилинмайди ва муаллифға
қайтарилмайди.

Навбатчи
Гулбаҳор Ортиққўжаева

Саҳифаловчи-
дизайнер
Жасур Тоҳибоев

Нашр индекси: 137

"ИНСОН ВА ҚОНУН" газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А3 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида "Business print" хусусий корхонаси босмахонасида чоп этилди.

Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Сўғалли ота, 5а-уй

Тиражи – 3170
Буюртма – 231

Топшириш вақти – 19:00
Топширилди – 18:00

МАНЗИЛИМИЗ:

100 115, Тошкент ш.
Чилонзор қўчаси-29.

Факс: (0371) 277-02-97

Обуна бўлими: 277-02-57

Баҳоз қилинган нархда

1 2 3 4 5

QQB | QISHLOQQURILISHBANK

31
yil*Mustaqillik
bayrami muborak bo'lsin!*

☎ 1254

qqb.uz

@qqbank